

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 330.341.1:330.322

JEL Classification: F 210

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Бабич В.Д., аспірант

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Анотація. Посилення міжнародних інтеграційних процесів, зростання конкурентної боротьби обумовлюють формування нового підходу щодо розвитку економічного середовища, де провідну роль грає інноваційний розвиток на основі залучення інвестицій в національну економіку. Зміни в підходах формування господарського механізму України зумовлені необхідністю переходу до інноваційної економіки, яка потребує підвищення уваги до вирішення питань державного регулювання інвестиційної активності. Особливу роль в підвищенні інвестиційної активності в економічній системі України має відігравати створення умов для взаємовигідного залучення інвестицій з закордону, з метою модернізації економіки, впровадження новітніх технологій до виробництва та виходу українських товаровиробників на якісно новий рівень конкурентоспроможності. Тому дослідження особливостей залучення іноземних інвестицій в економіку України та удосконалення напрямів формування інвестиційної політики є актуальним завданням. Предметом виконаного дослідження є процес залучення іноземних інвестицій та його особливості. З метою аналізу сучасного стану та особливостей залучення іноземних інвестицій в національну економіку було використано наступні методи наукового дослідження: синтезу, наукової абстракції, системного аналізу, індукції, дедукції, розрахунково-аналітичний. В роботі було обґрунтовано та систематизовано основні проблеми формування ефективної інвестиційної політики спрямованої на інноваційний розвиток; виявлено та простежено тенденції зміни інвестиційної активності в Україні.

Ключові слова: інвестиції, капітальні інвестиції, іноземні інвестиції, інвестиційний клімат, державне регулювання, інвестиційна політика.

ANALYSIS OF FEATURES OF BRINGING IN OF FOREIGN INVESTMENTS IN NATIONAL ECONOMY OF UKRAINE

Volodymyr Babych, Post-graduate

Vasyl Karazin Kharkiv National University

Summary. Strengthening of international integration processes and increasing of competitive activity stipulate forming of new approach in relation to development of economic environment, where a leading role is played by innovative development on the basis of bringing in of investments in a national economy. Changes in approaches of forming of economic mechanism in Ukraine are predefined by the necessity of passing to the innovative economy which requires the increase of attention to the decision of questions of government control of investment activity. The special role in the increasing of investment activity in the Ukraine economic system should be played by the creation of conditions for the mutually beneficial bringing in of foreign investments, with the purpose of modernization of economy, introduction of the newest technologies to the production and output of the Ukrainian commodity producers on the new high-quality level of competitiveness. Therefore research of features of bringing in of foreign investments in the economy of Ukraine and improvement of directions of forming of investment policy are actual tasks. The subject of research is a process of bringing in of foreign investments and its features. With the purpose of analysis of the modern state and features of bringing in of foreign investments in a national economy were used next methods of scientific research: synthesis, scientific abstraction, analysis of the systems, induction, deduction, calculation-analytical. Basic problems of forming of effective investment policy which aimed at innovative development were grounded and systematized in article; the tendencies of change of investment activity in Ukraine were found and investigated.

Key words: investments, capital investments, foreign investments, investment climate, government control, investment policy.

Постановка проблеми. Україна, як держава з трансформаційною економікою, що перебуває к кризовому стані потребує чіткого визначення напряму соціально-економічного розвитку і формування системи заходів та інструментів структурної перебудови економіки, технологічного оновлення виробничої сфери, які спрямовані на інноваційний розвиток.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у дослідження інвестиційної діяльності, процесів залучення іноземних інвестицій, та питань інвестиційної привабливості зробили такі вітчизняні і зарубіжні економісти:

В.Г.Федоренко, І. Бланк, З. Котляр, О. Ісаєва, С.М.Тесля, В. Бочаров, С. Кривченко, С. Мочерний, Г.Л.Вербицька, Т.Т.Гринів, М.П.Денисенко, Г. Вознюк, С. Донцов, Н. Корнєва.

Невирішені складові загальної проблеми. Питання підвищення ефективності використання інвестиційних ресурсів, в тому числі і іноземних, створення сприятливого інвестиційного клімату, підвищення інвестиційної активності не втратили актуальність і потребують подальшого вивчення та уточнення даних проблем.

Формування цілей статті. Метою статті є аналіз сучасного стану та особливостей залучення іноземних інвестицій в національну економіку, тенденцій зміни інвестиційної активності, а також обґрунтування і систематизація основних проблем формування ефективної інвестиційної політики спрямованої на інноваційний розвиток.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інноваційний шлях розвитку економіки будь-якої країни неможливий без залучення іноземних інвестицій. Іноземні інвестиції забезпечують не лише притік додаткового обсягу капіталу, а й трансфер сучасних технологій, методів управління, ноу-хау, що позитивно впливає на розвиток та якість бізнес-процесів, підвищення якості продукції, забезпечення високої ефективності економіки та якості життя населення. Особливу роль в активізації інвестиційної діяльності в Україні має відіграти залучення на взаємовигідних умовах прямих іноземних інвестицій, перш за все з метою реалізації спільних проектів для вирішення завдань структурної трансформації економіки, впровадження у виробництво новітніх технологій та підвищення конкурентоспроможності українських товарів.[1]

На сучасному етапі розвитку світової економічної системи одним з факторів впливу на ефективне формування соціально-економічних відносин є масштабні інвестиції, які забезпечують структурні перебудови виробництв та підприємств, покращують систему їх управління, забезпечують новітніми технологіями та дають можливість удосконалити виробничу, транспортну та ринкову інфраструктури. Економічна криза в Україні негативно вплинула на відтворювальні процеси в економіці, що привело до зростання ризиків та призводить до погіршення умов функціонування інвестиційних процесів в економічній системі держави. Зважаючи на вплив низки чинників, таких як: політична та економічна нестабільність; ненадійність законодавства, стосовно захисту прав інвесторів; відсутність дієвого механізму державного регулювання економіки і реалізації прийнятих нормативно-правових актів; незбалансованість економіки; нестабільність національної валюти; відсутність ефективної інституційної інфраструктури для розвитку підприємництва; невідповідність податкового регулювання і його непередбачуваність Україна сьогодні не є інвестиційно привабливою.

Виходом із ситуації є обґрунтування раціональної інвестиційної політики, в якій пріоритет матимуть система державного регулювання і реформування структури власності на основі приватизації та концепція технічного переоснащення промислового виробництва із залученням коштів іноземних інвесторів.[2]

Однією з проблем світової економіки є проблема недостатності інвестиційних ресурсів та боротьби за їхнє ефективне використання. Економіка України не є винятком, адже саме одну з найважливіших ролей у забезпеченні стабільного розвитку економіки держави відіграє позитивна динаміка капітальних інвестицій, які є витратами на придбання або створення матеріальних і нематеріальних необоротних активів. Тому забезпечення сприятливого інвестиційного клімату в Україні залишається питанням стратегічної важливості, від реалізації якого залежать соціально-економічна динаміка, ефективність залучення в світовий поділ праці, можливості модернізації на цій основі національної економіки.[3]

Капітальні інвестиції визначають рівень матеріально-технічної забезпеченості вітчизняних товаровиробників, вони збільшують виробничі потужності, прискорюють науково-технічний розвиток країни в цілому, а також являються вагомим фактором в посиленні незалежності. Роль капітальних інвестицій полягає в створенні основних фондів, розвитку й реконструкції товаровиробників; регулюванні темпів розвитку та пропорцій основних фондів.

Пріоритетними напрямками підвищення рівня інвестиційної привабливості України є реалізація стратегії інноваційного розвитку сільського господарства та залучення інвестицій у високотехнологічні напрями розвитку економіки, а також удосконалення організаційно-правового механізму державного регулювання інвестиційної діяльності для залучення іноземних капітальних інвестицій. Також цьому буде сприяти підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників та підвищенню платоспроможного попиту населення. У таблиці 1 представлені дані про капітальні інвестиції за джерелами фінансування.

Таблиця 1 - Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за 2010-2014 роки. (складено автором на основі [4])

	2010	2011	2012	2013	2014
Усього	180575,5	241286,0	273256,0	249873,4	219419,9
у т.ч. за рахунок:					
коштів державного бюджету	10223,3	17376,7	16288,3	6174,9	2738,7
коштів місцевих бюджетів	5730,8	7746,9	8555,7	6796,8	5918,2
власних коштів підприємств та організацій	111371,0	147569,6	171176,6	165786,7	154629,5
кредитів банків та інших позик	22888,1	36651,9	39724,7	34734,7	21739,3
коштів іноземних інвесторів	3723,9	5038,9	4904,3	4271,3	5639,8
коштів населення на будівництво житла	18885,9	17589,2	22575,5	24072,3	22064,2
інших джерел фінансування	7752,5	9312,8	10030,9	8036,7	6690,2

Без урахування тимчасово окупованої території АР Крим і м. Севастополя, за 2014 рік також без частини зони проведення антитерористичної операції.

Виходячи з даних таблиці 1 спостерігається тенденція росту кількості капітальних інвестицій 2010-2012 рр., але у 2013-2014 рр. дана тенденція змінюється на протилежну. Слід відмітити, що лівову частину капітальних інвестицій в досліджуваному періоді займають власні кошти підприємств та організацій. за весь період 2010-2014 рр. даний показник коливається в межах від 61,16% до 70,47%. Без уваги не можливо залишити то й факт, що серед всіх джерел надходження капітальних інвестицій, протягом досліджуваного періоду, най менша доля припадає на кошти іноземних інвесторів та складає близько 2% і тільки через стрімкий спад у 2013-2014 рр. кількості коштів, що надійшли з державного бюджету (2012р. – 5,96%; 2013р. – 2,47%; 2014р. – 1,25%) доля коштів іноземних інвесторів вийшла на передостаннє місце у 2014 році.

В умовах сьогодення, коли українська економічна система знаходиться в трансформаційному стані, важливим аспектом здійснення структурних зрушень є залучення інвестицій. Для будь-якої країни залучення іноземного капіталу та його ефективного використання може стати визначальним чинником її розвитку. Тобто, в сучасних умовах ефективно використати іноземні інвестиції можуть стати одним з ключових важелів виходу економіки України з кризи.

Державне регулювання інвестиційної діяльності включає управління державними інвестиціями, а також регулювання умов інвестиційної діяльності і контроль за її здійсненням усіма інвесторами та учасниками інвестиційної діяльності.[5]

Державне регулювання інвестиційної діяльності, а також процес формування політики стосовно залучення іноземних інвестицій здійснюється: Кабінетом Міністрів України, Національним Банком України, Верховною Радою України, Адміністрацією Президента України. Також функціонує ряд інституційних утворень, ключовим завданням яких є залучення іноземних інвестицій в економіку України:

Національне агентство України за реконструкції і розвитку. Національне агентство бере участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері взаємодії з міжнародними фінансовими організаціями, відповідними міждержавними і регіональними організаціями, організаціями, в тому числі кредитно-фінансовими установами, іноземних держав, їх угруповань з метою залучення кредитів, грантів, міжнародної технічної та гуманітарної допомоги, іноземних інвестицій, здійснює контроль за ефективністю їх використання.[6]

- Державний інвестиційно-кліринговий комітет. Комітет є центральним органом виконавчої влади, на який покладається проведення політики у сфері інвестиційно-клірингових відносин.[7]

- Національна інвестиційна рада. З метою активізації роботи щодо розвитку та реалізації інвестиційного потенціалу України, збільшення обсягу іноземних інвестицій, підтримки пріоритетних інвестиційних проектів, поліпшення інвестиційного клімату в державі, забезпечення захисту прав інвесторів, сприяння ефективній взаємодії інвесторів з державними органами.[8]

Іноземні інвестиції - цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.[9]

Інвестиції іноземні – інвестиції зарубіжних інвесторів (держав, компаній, банків, підприємств). Сутність іноземних інвестицій повніше розкривається в їх структурі. З організаційно-функціонального погляду розрізняють дві основні форми іноземних капіталовкладень: прямі та портфельні. Прямі здійснюються з метою придбання у повну власність або контрольного пакета акцій зарубіжного економічного об'єкта через створення нових підприємств і компаній або поглинання вже існуючих; портфельні – у вигляді придбання цінних паперів підприємств, компаній та інших економічних об'єктів для отримання інвестором додаткового прибутку (але не забезпечують йому право контролю за цими економічними об'єктами).[10] У таблиці 2 представлено інформацію стосовно прямих інвестицій в економіку України.

Таблиця 2 – Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) з країн світу в економіці України(складено автором на основі [4])

	31.12.2010		31.12.2011		31.12.2012		31.12.2013		31.12.2014	
	млн.дол. США	У % до підсумку	млн.дол. США	У % до підсумку	млн.дол. США	У % до підсумку	млн.дол. США	У % до підсумку	млн.дол. США	У % до підсумку
Усього	43 836,8	100,00	48 991,4	100,00	53 679,3	100,00	56 356,8	100,00	45 916,0	100,00
Кіпр	9 866,0	22,51	13 002,3	26,54	17 121,7	31,90	18 500,3	32,83	13 710,6	29,86
Німеччина	6 977,3	15,92	7 338,2	14,98	5 983,0	11,15	6 153,4	10,92	5 720,5	12,46
Нідерланди	4 658,7	10,63	4 873,4	9,95	5 179,9	9,65	5 438,5	9,65	5 111,5	11,13
Російська Федерація	3 079,2	7,02	3 253,0	6,64	3 417,5	6,37	3 889,9	6,90	2 724,3	5,93
Австрія	2 717,4	6,20	3 226,9	6,59	3 386,3	6,31	3 178,1	5,64	2 526,4	5,50
Велика Британія	2 229,9	5,09	2 536,4	5,18	2 496,9	4,65	2 646,5	4,70	2 145,5	4,67
Віргінські Острови (Брит.)	1 384,9	3,16	1 580,2	3,23	1 888,2	3,52	2 339,9	4,15	1 997,7	4,35
Франція	2 341,8	5,34	2 229,5	4,55	1 730,7	3,22	1 789,2	3,17	1 614,7	3,52
Швейцарія	852,7	1,95	939,3	1,92	1 097,6	2,04	1 319,2	2,34	1 390,6	3,03
Італія	978,3	2,23	974,8	1,99	1 027,3	1,91	1 267,5	2,25	999,1	2,18
Беліз	132,4	0,30	151,7	0,31	809,2	1,51	1 008,9	1,79	642,4	1,40
США	1 130,9	2,58	966,6	1,97	976,5	1,82	953,7	1,69	862,3	1,88
Польща	932,7	2,13	854,0	1,74	916,9	1,71	845,3	1,50	831,2	1,81
Інші країни	6 554,6	14,95	7 065,1	14,42	7 647,6	14,25	7 026,4	12,47	5 639,2	12,28

Без урахування тимчасово окупованої території АР Крим і м. Севастополя, за 2014 рік також без частини зони проведення антитерористичної операції.

Аналізуючи кількість прямих іноземних інвестицій з країн світу в економіці України простежується позитивна тенденція протягом 2011-2013 рр. так станом на 31.12.2010р. даний показник склав 43836,8 млн. дол. США, а на 31.12.2013р. – 56356,8 млн. дол. США, таким чином за три роки кількість прямих іноземних інвестицій в економіці України зростає більше ніж на 20% (22,48%). Однак не зважаючи на позитивну тенденцію у 2011-2013 рр. протягом 2014 року відбувся суттєвий спад і на 31.12.2014р. кількість іноземних інвестицій в економіці України склала 45916,0 млн. дол. США, що на 18,53% менше показника попереднього року та лише на 4,98% вище ніж станом на 31.12.2010р.. Також аналізуючи

структуру даного показника станом на 31.12.2014р. доцільно зауважити, що більше ніж 50% (53,45%) залучених іноземних інвестицій в економіку України з початку інвестування припадає на такі країни, як Кіпр, Німеччина та Нідерланди, а більше третини (34,21%) на Кіпр та Віргінські острови, які є офшорною зоною.

Інвестиційний клімат будь-якої держави, особливо такий його фактор, як ризик, є динамічним явищем, яке постійно змінюється під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів. Зміна клімату призводить до перерозподілу інвестиційних потоків у глобальному середовищі й визначає активність інвесторів у різних державах.[11]

Іноземні інвестиції мають відігравати значну роль в економічному розвитку будь-якої держави незалежно від рівня її економічного розвитку як що вони носять системний характер та спрямовані на розширення відтворювальних процесів в національній економіці. Формування інвестиційної політики щодо активізації залучення іноземних інвестицій має носити стратегічний характер з чітко визначеними пріоритетами, метою і конкретними задачами також виникає необхідність в першу чергу створення сприятливого інвестиційного клімату.

Покращити інвестиційний клімат країни можливо за рахунок різноманітних заходів, зокрема забезпечення чіткого правового поля інвестиційної діяльності, макроекономічної та політичної стабільності, запровадження податкових та митних пільг, дотацій, субсидій, субвенцій і бюджетних позик на розвиток пріоритетних сфер галузей економіки, подолання бюрократичних бар'єрів, корупції, забезпечення правового захисту інвестицій, покращення інформаційного забезпечення та інвестиційної інфраструктури [12].

Висновок. Отже на основі викладеного вище можна зробити висновок, що сталий економічний розвиток держави значною мірою залежить від залучення інвестицій у тому числі і іноземних в відтворювальні процеси, які б забезпечили інноваційний розвиток України. Узагальнення науково-практичних аспектів щодо особливостей залучення і використання іноземних інвестицій свідчить про необхідність реформування економіки, її структурної перебудови, оновлення діючого виробництва, створення дієвої інституційної інфраструктури, формування ефективної інвестиційної політики.

До позитивних аспектів у залученні іноземних інвестицій в економіку України можна віднести: низьку вартість, але високу кваліфікованість робочої сили; потенціал ємності ринків товарів та послуг; наявність широкої бази природних ресурсів; вигідне географічне положення. Сьогодні основними перепонами на шляху до ефективного залучення іноземних інвестицій є: нестабільне політичне середовище, неефективна система державного регулювання, нестабільне законодавство, корупційні дії держслужбовців, високий рівень інфляції, нерозвинена інфраструктура, недосконала система оподаткування, недостатнє інформаційне забезпечення, недосконала система страхування ризиків інвесторів.

Також треба відмітити що залучення іноземного капіталу в економіку будь-якої країни вирішує окремі соціально-економічні проблеми, але і створюють загрозу економічній безпеці держави, тому важливу роль в процесі формування інвестиційної політики відіграють науково обґрунтовані пріоритети інвестування, їх узгодженість з державними інтересами та програмними цілями інноваційного відродження національної економіки, також слід розуміти, що вивести Україну з кризи можливо лише власними зусиллями на основі ефективнішого використання національних ресурсів.

Перелік посилань:

1. Бондаренко О.О. Залучення іноземних інвестицій як джерело економічного зростання/К.С. Нержник, О.О. Бондаренко // Вісник КНУТД. – 2014. – №3. – 88-95 с.

2. Гунько В.І. Особливості інвестиційної привабливості національної економіки України / Вікторія Іванівна Гунько// Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2013. – № 3 (18). – 71-74 с.

3. Понедільчук Т.В. Аналіз динаміки капітальних інвестицій в економіці України / Т.В. Понедільчук // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2014. – Вип.1 (42). – 276-281 с.

4. Державна служба статистики України : Електронний ресурс. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

5. Про інвестиційну діяльність [Електронний ресурс]: Закон України прийнятий Верховною радою України від 18.09.91 N 1561-XII: текст зі змінами станом на 15.04.2014р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>

6. Про утворення Національного агентства України з реконструкції та розвитку[Електронний ресурс]: Указ Президента України від 21.02.2000р. №271/2000. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>

7. Про Державний інвестиційно-кліринговий комітет [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 11.11.97р. №1257/97. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>
8. Про Національну інвестиційну раду [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 24.12.2014 №950/2014. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>
9. Про режим іноземного інвестування [Електронний ресурс]: Закон України прийнятий Верховною радою України від 19.03.1996 № 93/96-ВР: текст зі змінами станом на 04.07.2013р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>
10. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: ...С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – 864с.
11. Швець В.Я. Аналіз інвестиційного клімату в економіці України та шляхи його покращання / В.Я. Швець // Економічний нобелівський вісник. – 2014. – № 1 (7). – 502-508 с.
12. Фролова Г.І. Оцінка інвестиційного клімату в Україні/ Г. І. Фролова// Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2014. – № 2 (26). – 67-69 с.

Стаття надійшла: 25.10.2015 р.
Рецензент: д.е.н., проф. Дмитрієв І.А.

УДК 336.144.2:341.233.1

JEL Classification: M 100

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ ЗА РАХУНОК ВПРОВАДЖЕННЯ КОНТРОЛІНГУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ

Буднік М. М., к.е.н., доцент

Аскеров Т. Т.

Харківський торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

Анотація: Стаття присвячена проблемі вдосконалення організації фінансового планування на підприємстві за рахунок впровадження контролінгу грошових потоків. Предметом дослідження є процес фінансового планування на підприємстві. Метою статті є аналіз існуючих проблем щодо удосконалення організації фінансового планування на підприємстві за рахунок впровадження контролінгу грошових потоків. У статті розглянуті сучасні наукові підходи та методи щодо удосконалення організації фінансового планування на підприємстві за рахунок впровадження контролінгу грошових потоків. В ході дослідження було розглянуто теоретичні підходи до створення концепції контролінгу на підприємстві. Для вдосконалення системи управління грошовими потоками: відокремлено напрями контрольних заходів на підприємстві, розроблено послідовність побудови системи контролінгу грошових потоків на підприємстві, наведені етапи системи моніторингу показників стану грошових потоків, що контролюється. Для ідентифікації відхилень, виявлених на рівні стратегічного та тактичного контролю на підприємстві, розроблені матриці ідентифікації масштабів відхилень та адекватних заходів стабілізації ситуації підприємства. Надана графічна інтерпретація відхилень грошових потоків підприємства, що виявляється в процесі стратегічного та тактичного контролю. Використання побудованої та впровадженої в практику діяльності підприємства ефективної системи контролінгу грошових потоків дозволить координувати взаємозв'язки між формуванням інформаційної бази управління грошовими потоками на підприємстві, їх аналізом, оптимізацією та плануванням, що дозволить значно підвищити ефективність управління ними.

Ключові слова: фінансове планування, контролінг, підприємство, грошовий потік, аналіз, методи, принципи, система.

THE IMPROVEMENT OF THE ORGANIZATION FINANCIAL PLANNING APPLICATION BY CASH FLOW CONTROLLING

Maryna Budnik, PhD in Economics, Associate Professor

Timur Askarov

Kharkiv Institute of Trade and Economics

of Kyiv National University of Trade and Economics

Summary. This paper deals with the problem of improving the organization of financial planning in the company through the introduction of controlling cash flows. The subject of research is the process of financial planning at the enterprise. The aim of the article is canalization of the existing problems of improving the organization